

Europa

JOLANTA CZAJKOWSKA

Scenariusz 1

Jak i dlaczego działa UE?

Temat

Podstawowe informacje o integracji europejskiej.

Cele zajęć

- dostarczenie wiedzy o najważniejszych celach integracji europejskiej
- omówienie przyczyn powstania i zasady funkcjonowania Unii Europejskiej
- wyjaśnienie sposobu podejmowania decyzji w Unii Europejskiej
- kształcenie umiejętności wygłaszania sądów, formułowania argumentów, np. zinterpretowania, na ile Unia Europejska jest zjawiskiem sui generis (szczególnego rodzaju) w historii stosunków międzynarodowych

Czas zajęć

90 minut lub 45 w wersji skróconej

Metody

- gwiazda pytań
- praca z tekstem
- mini wykład
- pytania do eksperta

Potrzebne materiały

- duży plakat ze schematem „gwiazdy pytań”
- małe kartki papieru do zapisania pytań

Materiały pomocnicze

- Materiał pomocniczy nr1 - Gwiazda pytań
- Materiał pomocniczy nr 2 - Podstawowe informacje o integracji europejskiej
- Materiał pomocniczy nr 3 - Rodzaje aktów prawnych w UE

Najważniejsze pojęcia

- integracja europejska
- Unia Europejska
- Rada Europy
- Rada Unii Europejskiej
- Parlament UE
- Europejski Obszar Gospodarczy
- Schengen

Uwagi

Przed zajęciami zaproponuj chętnym osobom uczestniczącym, aby przygotowały się i wystąpiły w czasie lekcji w roli eksperta od EOG i Schengen (ostatnia część zajęć). Jeżeli w szkole są laureaci, laureatki konkursów czy olimpiad związanych z tematyką integracji europejskiej, można ich zaprosić na tę część lekcji. W roli eksperta, ekspertki może też wystąpić osoba zaproszona z zewnątrz lub nauczyciel, nauczycielka.

Przebieg zajęć

1. Przywitaj grupę. Przedstaw temat zajęć, następnie odwołaj się do wiedzy i doświadczeń, które osoby uczestniczące mają już na temat historii integracji europejskiej i zasad funkcjonowania Unii Europejskiej. Poproś, aby korzystając ze schematu gwiazda pytań (materiał pomocniczy nr 1) odpowiedziały na postawione w nim pytania na tyle, na ile każda z nich potrafi. Mogą pracować w parach. (15 min)

2. Narysuj na tablicy lub dużym plakacie gwiazdę pytań. Poproś wybraną osobę, aby odczytywała swoje odpowiedzi, drugą, aby zapisywała je na wspólnym schemacie. Jednocześnie zwróć się do pozostałych, aby kontrolowali podawane informacje, jeśli któreś z pytań pozostanie bez odpowiedzi lub wyjaśnienia wydawać się będą błędne, pozostałe osoby uczestniczące powinny je odpowiednio uzupełniać lub korygować. Jeżeli po wspólnej pracy grupa nie będzie miała w pełni uzupełnionego schematu lub pojawią się wątpliwości, rozdaj materiał pomocniczy nr 2 i poleć, aby w tekście odszukano informacje potrzebne do uzupełnienia schematu. Na zakończenie sprawdź, czy osoby uczestniczące potrafią udzielić odpowiedzi na wszystkie pytania postawione w schemacie. (15 min)

Wariant na zajęcia 45-minutowe: rozdaj osobom uczestniczącym schemat gwiazdy pytań i tekst z materiału pomocniczego nr 2 i poleć, aby czytając tekst odpowiedziały na pytania zawarte w schemacie. Na zakończenie sprawdź czy wszyscy mają wykonane zadanie. (15 min)

3. Kolejny etap zajęć pozwoli osobom uczestniczącym poznać najważniejsze rodzaje aktów prawnych wydawanych przez Unię Europejską. Należą do nich rozporządzenia, dyrektywy, decyzje, zalecenia, opinie, zielone i białe księgi. Poleć osobom uczestniczącym, aby przeczytały podstawowe informacje dotyczące rodzajów dokumentów (materiał pomocniczy nr 3), a następnie wykonały ćwiczenie znajdujące się pod informacjami. Sprawdź, czy ćwiczenie zostało wykonane poprawnie. Pierwszy tytuł to dyrektywa, drugi – rozporządzenie, a trzeci – decyzja. (10 min)

4. Ta część zajęć pozwoli osobom uczestniczącym uzupełnić wiedzę o Europejskim Obszarze Gospodarczym i Układzie z Schengen. Poproś grupowych ekspertów, ekspertki o wygłoszenie krótkiego wykładu wprowadzającego. Następnie osoby uczestniczące na kartkach zapisują pytania, które odnoszą się do tematu i pozwolą im lepiej zrozumieć zagadnienie. Kartki z pytaniami przekażcie ekspertom, ekspertkom, którzy powinni mieć chwilę, aby móc pytania pogrupować, uporządkować i przygotować się do odpowiedzi. W czasie odpowiedzi możliwe jest zadawanie ekspertom, ekspertkom pytań uzupełniających, czy bardziej szczegółowych. (30 min)

Wariant na zajęcia 45-minutowe: ekspert, ekspertka wygłasza wykład z najważniejszymi informacjami, osoby uczestniczące zadają bezpośrednio pytania, bez zapisywania i grupowania pytań; możesz ograniczyć pytania i wybrać tylko najciekawsze. (10 min)

5. Na zakończenie zajęć zapytaj osób uczestniczących, na ile ich zdaniem Unia Europejska jest oryginalnym przedsięwzięciem międzynarodowym w dotychczasowej historii i co ewentualnie stanowi o tej wyjątkowości. Poproś, aby przygotowały argumenty za i przeciw w kilkusobowych grupach, następnie poproś osoby reprezentujące zespoły o przedstawienie efektów pracy. (20 min)

Wariant na zajęcia 45-minutowe: problem postaw na forum grupy, nie dziel jej na zespoły, pokieruj krótką dyskusją. (10 min)

Scenariusz 1

Materiał pomocniczy nr 1

gwiazda decyzyjna

Wypełnij schemat *Gwiazdy pytań*, odpowiadając na pytania dotyczące historii i współczesności Unii Europejskiej.

Po co? – Po co rozpoczął się proces integracji europejskiej? Jakie były cele leżące u jej podstaw? Jakie są dziś główne cele UE?

Kiedy? – Kiedy rozpoczął się proces integracji europejskiej? Jak przebiegał (najważniejsze traktaty).

Kto? – Jakie państwa są członkami wspólnoty?

Co? – Co jest istotą integracji europejskiej? (główne zasady funkcjonowania).

Jak? – Jak podejmuje się decyzje w Unii Europejskiej

Gdzie? – Gdzie znajdują się siedziby najważniejszych instytucji UE

Gdzie?

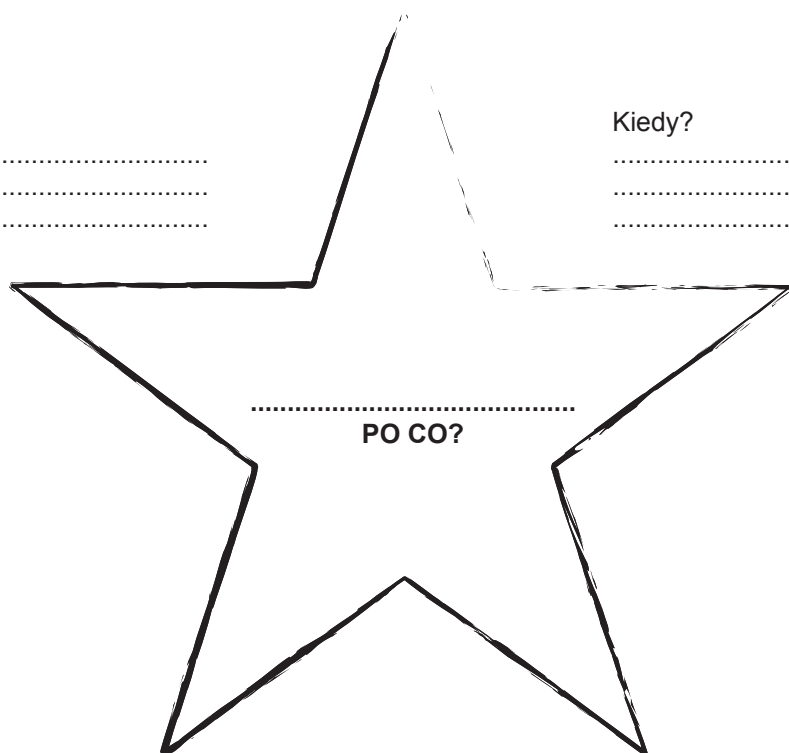
.....
.....
.....

Co?

.....
.....
.....

Kiedy?

.....
.....
.....

PO CO?

Kto?

.....
.....
.....

Jak?

.....
.....
.....

Scenariusz 1

Materiał pomocniczy nr 2

Podstawowe informacje o integracji europejskiej

Dzisiejsza Unia Europejska przez ponad 50 lat swojego istnienia zmieniała się bardzo. To instytucja o dynamicznym charakterze.

Po zakończeniu II wojny światowej, która przyniosła nie tylko śmierć i zniszczenia, ale i nienawiść między narodami, politycy tacy jak Winston Churchill, Jean Monnet, Robert Schuman, Konrad Adenauer, Józef Ratering podejmowali inicjatywy, które miały doprowadzić do zapobieżenia kolejnym konfliktom zbrojnym. Starano się zaproponować rozwiązania, które miały doprowadzić do współdziałania narodów Europy. Efektem tych poszukiwań była inicjatywa zgłoszona w 1950 r. przez francuskiego ministra spraw zagranicznych Roberta Schumana powołania wspólnej organizacji polityczno gospodarczej. Plan Schumana zakładał utworzenie Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, w celu nadzorowania produkcji węgla i stali w Europie Zachodniej, ze szczególnym uwzględnieniem Francji i Niemiec. Węgiel i rudy żelaza były podstawowymi surowcami potrzebnymi do odbudowy i rozwoju gospodarki. Jednocześnie wiele państw, wskutek rywalizacji w ich pozyskiwaniu prowadzącym do szybkiego wzrostu cen, ponosiło wiele strat i nie mogło się rozwijać w szybkim tempie. Robert Schuman zaproponował opracowanie zasad wspólnej polityki, które byłyby przestrzegane przez państwa zdecydowane na jej wprowadzenie. Głównym zadaniem krajów członkowskich miała być wspólna koordynacja i kontrola przemysłu ciężkiego. Traktat o powołaniu Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali został podpisany w Paryżu 18 kwietnia 1951 r. (ratyfikacja 1952 r.) przez sześć państw: Francję, Niemcy, Włochy, Belgię, Holandię, Luksemburg. Organizacja była otwarta również dla innych krajów europejskich. Polska nie mogła stać się członkiem Wspólnoty, ponieważ była uzależniona od Związku Sowieckiego i nie decydowała samodzielnie o swoich sojuszach, ani ekonomicznych, ani militarnych.

Sukces EWWiS spowodował, że w 1957 r. wszedł w życie Traktat Rzymski, który powołał do życia dwie kolejne wspólnoty: Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) oraz Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (EURATOM). Od tego czasu mamy w Europie trzy uzupełniające się Wspólnoty, tworzone przez sześć państw.

Głównym celem EWG było utworzenie wspólnego rynku państw członkowskich, gdzie prowadzona byłaby wspólna polityka celna. Państwa członkowskie zobowiązywały się również do prowadzenia podobnych polityk ekonomicznych opartych na czterech swobodach przepływu: osób, kapitału, usług oraz towarów. Powołanie EURATOM-u miało na celu uregulowanie współpracy państw dla pokojowego wykorzystania energii atomowej. W 1965 r. EWWiS, EURATOM oraz EWG podpisały tzw. Traktat Fuzyjny. Odtąd instytucje zarządzające Europejską Wspólnotą Gospodarczą stały się wspólnymi organami wszystkich trzech Wspólnot, zachowując swoją odrębność.

Pierwsze rozszerzenie nastąpiło 1 stycznia 1973 r., kiedy do grona sześciu państw dołączyły: Wielka Brytania, Irlandia i Dania. W 1981r. Wspólnota powiększa się o Grecję, w 1986 r. o Hiszpanię i Portugalię, w 1995 przystąpiły Austria, Szwecja i Finlandia. Rozszerzenie z 2004 r. było największe – do Wspólnoty dołączyło 10 państw: Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia i Węgry. Ostatnie rozszerzenie miało miejsce 1 stycznia 2007 r., do państw UE dołączyły Bułgaria i Rumunia..

Kolejnym rozszerzeniem towarzyszyła pogłębiająca się konsolidacja i rozwój różnych instytucji europejskich oraz zacieśnianie współpracy na rozmaitych płaszczyznach. Bardzo ważnym wydarzeniem w historii integracji Europy, było podpisanie w Luksemburgu Jednolitego Aktu Europejskiego, który wszedł w życie w lipcu 1987 r., dokument ten m.in. określał rok 1992 jako ostateczną datę powołania Europejskiego Rynku Wewnętrznego. Na początku lat 90. rozpoczęły się negocjacje, które doprowadziły 1 stycznia 1993 r. do zawarcia Traktatu z Maastricht. Otrzymał on nazwę Traktatu o Unii Europejskiej, rozumianej jako

wspólnota ponadnarodowa. Traktat z Maastricht zmodyfikował, a także w znacznym stopniu uzupełnił Traktat Rzymski, potwierdzając powołanie do życia Unii Monetarnej i ustanawiając obywatelstwo europejskie, które przysługuje każdemu, kto ma obywatelstwo jednego z krajów członkowskich. Termin „Unia Europejska” został wprowadzony przez Traktat z Maastricht. Tworzenie Unii Europejskiej nie było procesem łatwym, np.: Traktat z Maastricht był początkowo odrzucony przez Duńczyków, którzy obawiali się utraty suwerenności. Traktat z Maastricht od początku swojego obowiązywania był krytykowany jako zbyt „techniczny” i przez to niezrozumiały dla obywateli. Zbliżyć instytucje UE do obywatela miał Traktat Amsterdamski, który wszedł w życie 1 maja 1999 r. Reformował on szereg instytucji wspólnotowych, wprowadzono w nim szersze ustawodawstwo społeczne. Dzisiaj Unia funkcjonuje na podstawie Traktatu, który został wynegocjowany w 2000 r. w Nicei, a wszedł w życie w 2003, to ten Traktat formalnie umożliwił największe w historii rozszerzenie Unii Europejskiej. Kolejną próbę reformy instytucji Unii Europejskiej podejmuje Traktat Lizboński. 13 grudnia 2007 r. w stolicy Portugalii podpisano ten dokument, który popularnie nazywa się traktatem reformującym, ma on wejść w życie 1 stycznia 2009 r., o ile zostanie ratyfikowany przez wszystkie strony.

W UE obowiązują dwie podstawowe zasady: zasada nadrzędności prawa wspólnotowego nad prawem narodowym i zasada subsydiarności (pomocniczości). Zgodnie z tą zasadą Unia podejmuje działania tylko wtedy, kiedy problemy mogą być rozwiązane przez nią bardziej efektywnie niż przez państwa narodowe, czy samorządy. W Unii Europejskiej funkcjonuje wspólna polityka w zakresie polityki handlowej, rolnej i rybackiej oraz transportowej, która charakteryzuje się tym, że prawa suwerenne państw członkowskich zostały wyłączone i obowiązuje nadrzędność prawa wspólnotowego nad prawem krajowym. Oznacza to, że za prowadzenie tej polityki w poszczególnych państwach odpowiada Unia Europejska, stąd biorą się np.: kwoty mleczne, czyli ustalona wielkość produkcji mleka.

W procesach decyzyjnych na poziomie Unii Europejskiej uczestniczą różne instytucje UE, w szczególności: Rada Europejska - najważniejszy organ, wyznaczający główne kierunki rozwoju UE. Tworzą ją przywódcy państw i rządów krajów członkowskich, Komisja Europejska - organ inicjatywny i wykonawczy Unii. Zadaniem Komisji jest nadzór nad przestrzeganiem postanowień traktatów, projektowanie aktów prawnych oraz zapewnienie realizacji aktów przyjętych. Komisja obraduje raz w tygodniu w środy w Brukseli. Parlament Europejski z siedzibą w Strasburgu to demokratyczny organ kontroli politycznej Wspólnot Europejskich. Posłowie wybierani są na pięć lat przez mieszkańców Unii w powszechnych i bezpośrednich wyborach. Parlament zatwierdza budżet Unii, kontroluje pracę Komisji Europejskiej, podejmuje inicjatywy ustawodawcze. Rada Unii Europejskiej - główny organ decyzyjny Unii. Składa się z przedstawicieli rządów państw członkowskich zainteresowanych określonym tematem. Uchwala akty prawne: rozporządzenia, dyrektywy, decyzje. Stanowisko przewodniczącego Rady ma charakter rotacyjny i jest sprawowane przez sześć miesięcy, po kolei przez każde państwo członkowskie. Trybunał Sprawiedliwości - najwyższy organ sądowy Unii, rozpatruje sprawy dotyczące naruszania prawa unijnego, rozstrzyga spory pomiędzy państwami członkowskimi, Unią a państwami członkowskimi, instytucjami Unii a osobami. Obraduje

Scenariusz 1

Materiał pomocniczy nr 3

Rodzaje aktów prawnych w UE

Rozporządzenia to najważniejsze akty prawne UE. Adresowane mogą być zarówno do państwa jak i jednostki. Muszą obowiązywać jednakowo w poszczególnych państwach członkowskich.

Dyrektywy to dokumenty o łagodniejszej wymowie. Adresatami są wyłącznie państwa członkowskie. Są one zobowiązane do wydania w określonym terminie przepisów krajowych odpowiadających treści dyrektyw. Oznacza to, że państwa członkowskie same decydują, w jaki sposób wdrożą przepisy przyjęte w dyrektywach.

Decyzje służą do rozstrzygnięcia różnego rodzaju kwestii związanych z harmonizacją poszczególnych sektorów polityki gospodarczej. Mają charakter indywidualny i bardzo konkretny.

Zalecenia nie mają charakteru wiążącego, są zachętą dla państw do wprowadzania rozwiązań czy standardów.

Opinie nie mają mocy wiążącej. Wyrażają stanowisko UE i państwa członkowskie nie muszą się do nich stosować.

Zielone Księgi to dokumenty, które powstają w wyniku dyskusji Komisji na temat jakiejś konkretnej dziedziny politycznej. Są to dokumenty skierowane do zainteresowanych stron – instytucji i jednostek – które są zaproszone do uczestnictwa w procesie konsultacji i dyskusji. W niektórych przypadkach stanowią one impuls do dalszych działań ustawodawczych.

Białe Księgi to dokumenty zawierające propozycje działań wspólnotowych w konkretnej dziedzinie. Białe Księgi zawierają oficjalny zbiór propozycji w konkretnych dziedzinach politycznych i stanowią instrument ich realizacji.

Ćwiczenie:

Po zapoznaniu się z rodzajami aktów prawnych wydawanych przez Unie Europejską, przeczytaj tytuły konkretnych aktów i spróbuj rozpoznać, który z nich może być rozporządzeniem, dyrektywą, a który decyzją. W miejsca wykropkowane wpisz ich nazwy.

- w sprawie wprowadzenia środków w celu zwiększenia bezpieczeństwa i poprawy zdrowia pracowników podczas pracy.
- standardowe wartości celne w przywozie dla ustalenia ceny wyjścia dla niektórych owoców i warzyw.
- w sprawie ustalenia na rok gospodarczy 2008/2009 kwot pomocy na rzecz dywersyfikacji oraz pomocy na rzecz dywersyfikacji przyznanej w ramach tymczasowego systemu restrukturyzacji przemysłu cukrowniczego we Wspólnocie.

Scenariusz 2

Co nas łączy?

Temat

Europa jako wspólnota wartości.

Cele zajęć

- zdefiniowanie pojęcie „Europa”
- wymienienie i definiowanie wartości uznawane jako europejskie
- wskazanie związku kultury polskiej z kulturą europejską
- kształcenie umiejętności zajęcia stanowiska i uzasadnienia swojego poglądu na temat tożsamości europejskiej

Czas zajęć

90 minut lub 45 w wersji skróconej

Metody

- praca z tekstem
- dyskusja
- praca ze schematem
- ranking trójkątny

Potrzebne materiały

- arkusz z konturami Europy
- duże arkusze papieru
- małe karteczki samoprzylepne
- flamastry.

Materiały pomocnicze

- Materiał pomocniczy nr1 - Granice Europy
- Materiał pomocniczy nr 2 - Dziedzictwo europejskie
- Materiał pomocniczy nr 3 - Pytania o duszę Europy
- Materiał pomocniczy nr 4 - Moja hierarchia wartości

Najważniejsze pojęcia

- Europa
- wartości europejskie
- tożsamość
- dziedzictwo kulturowe

Przebieg zajęć

1. Przywitaj grupę. Warsztat rozpocznij od wywieszenia plakatu przedstawiającego kontury Europy i postaw osobom uczestniczącym pytanie: Czym dla nich jest Europa? Zaznacz, że nie pytasz o Unię Europejską, a o Europę właśnie. Zapytaj:

- czy uważacie, że cywilizacja europejska jest czymś szczególnym na tle innych?
- czy Europa to konkret, chociażby w sensie geograficznym?
- czy, jak określa Europę Czesław Miłosz, “gmach wyobrażeń i dogmatów?”

2. Rozdaj osobom uczestniczącym małe karteczki samoprzylepne i poproś, aby zapisały swoje skojarzenie, jedno skojarzenie na jednej karteczce. (10 min)

3. Następnie poproś, aby każda z osób uczestniczących odczytała swoje asocjacje i przykleiła kartki na plakacie. Spróbujcie je posegregować: w jeden zbiór skojarzenia geograficzne, w inny te związane z kulturą, jeśli pojawi się kontekst polski, to zróbcie oddzielny zbiór. Plakat powinien zostać w widocznym miejscu do końca zajęć. (5 min)

4. Powiedz, że za chwilę będziecie pracować w grupach nad wybranym tekstem. Grupy będą musiały przeczytać go, a następnie sporządzić notatki na temat „Granice Europy”. Podziel grupę na kilkusobowe zespoły, każdemu zespołowi rozdaj materiał pomocniczy nr 1.

Po wykonaniu ćwiczenia poproś osoby reprezentujące zespoły, aby przeczytały swoje zapiski. Na zakończenie tego ćwiczenia spróbujcie napisać wspólny wniosek, dotyczący granic Europy. We wniosku powinna znaleźć się uwaga, z czego wynikają kłopoty z określeniem granic Europy. Zwróć uwagę osób uczestniczących na to, w jakiej mierze na definiowanie granic Europy wpływają stereotypy, a w jakiej polityka. (20 min)

Wariant na zajęcia 45-minutowe: wygłoś krótki wykład o problemach związanych z kontrowersjami związanymi z określeniem granic geograficznych Europy. (5 min)

5. Zapytaj osób uczestniczących, dlaczego kraje pozaeuropejskie (Izrael, Azerbejdżan) grają w Mistrzostwach Europy, należą do UEFA? Czym jest to powodowane? Jeśli nie padnie to ze strony osób uczestniczących, zwróć uwagę, że nierzadko Europa to synonim słowa kultura; europejskość nie ma granic geograficznych, to zjawisko kulturowe. Powiedz osobom uczestniczącym, że nadal będą pracować w grupach. Wyjaśnij, że ich zadanie będzie polegało na przygotowaniu plakatu „Dziedzictwo europejskie”, wzór schematu znajduje się w materiale pomocniczym nr 2. Poproś, aby ćwiczenie wykonały na dużych arkuszach papieru. Poleć, aby odwołały się do swojej wiedzy, np.: z historii, kulturoznawstwa, pomocny też może być tekst z materiału pomocniczego nr 3. Zwróć uwagę osób uczestniczących, że wspólnym dziedzictwem Europy są wartości powszechnie uznawane w naszej cywilizacji. Poproś, aby również one znalazły się na plakacie. (15 min)

Po wykonaniu ćwiczenia, poproś wybrane osoby z grup, aby zaprezentowały na forum przygotowane zadania. Zapytaj, na jakie trudności natrafiły w czasie pracy? Jakie mają refleksje po wykonaniu ćwiczenia? (5min)

Spiszcie jedną wspólną listę wartości europejskich, które pojawiły się na wszystkich plakatach. Następnie poleć osobom uczestniczącym, aby w grupach zastanowiły się, czy i w jaki sposób poprzez instytucje i prawo UE realizuje się wartości europejskie. (15 min)

Wariant na zajęcia 45-minutowe: sporządzenie list wartości europejskich kończy zajęcia. (5 min)

6. Na zakończenie zajęć poproś osoby uczestniczące, aby samodzielnie zastanowiły się, jakie wartości europejskie są dla niego, dla niej najważniejsze. Poproś, aby hierarchię wartości ułożyły wykorzystując ranking trójkątny (materiał pomocniczy nr 4). Powiedz, że na szczycie rankingu należy wpisać wartości najważniejsze, u podstawy – najmniej istotne dla nich. Następnie, poproś, aby każdy samodzielnie napisał krótki esej, dlaczego wybrał tę wartość i w jaki sposób wpływa ona na jego życie. Chętne osoby poproś o odczytanie tekstów (20 min)

Scenariusz 2

Materiał pomocniczy nr 1

Granice Europy

Jak można więc [...] definiować dzisiaj geograficznie i politycznie granice Europy? W odniesieniu do granic geograficznych to chcę tylko zwrócić uwagę na fakt, że wschodnia granica Europy miała zawsze charakter umowny. Kiedy Wasilij Tatiszczew w XVIII wieku uznał góry Ural za granicę Europy, chciał zaznaczyć, że granica ta rzeczywiście gdzieś przebiega. Jednocześnie wprowadził tym samym pewien stereotyp w myśleniu europejskim, że państwo moskiewskie i jego spadkobiercy należą do Azji.

Źródło: B. Geremek, *Przestrzeń Europy, (w:) Europa na co dzień. Podręcznik ucznia*, Wydawnictw CODN, Warszawa 1997, s.A-II/2.

Gdy pisałem swoją pierwszą książkę trzydzieści lat temu [chodzi o książkę: „Orzeł biały, czerwona gwiazda. Wojna polsko-bolszewicka 1919-1920”, wydaną w Londynie 1972 roku, polskie wydanie: Kraków 1997] zimna wojna osiągnęła apogeum. Groziła nam wymiana nuklearnych ciosów między „Zachodem” a sowieckim „Wschodem”. Wielka Brytania przystąpiła właśnie do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, która sięgała jedynie Niemiec Zachodnich. Od Lubeki po Triest rozciągała się nieprzerwanie żelazna kurtyna, a kraje położone na wschód od niej znajdowały się pod rządami ponurych, kontrolowanych przez Moskwę komunistycznych reżimów. Co więcej, żelazna kurtyna zaczynała dzielić nasze umysły. Wydawało się, że nazwa „Europa” nie dotyczy już całości kontynentu, lecz coraz częściej skrótowo określa projekt wdrażany w jego zachodniej części. [...] O wschodniej części kontynentu coraz częściej zapomniano lub ją ignorowano. [...] O dziwo, nastawienie i priorytety rodem z ery zimnowojennej nie znikły po upadku muru berlińskiego. Wręcz przeciwnie, wielu ludzi wydawało się nie dostrzegać, że się coś zmieniło. [...] Historycy, którzy przez całe swoje studia i karierę zawodową nauczyli się ignorować Wschód, nie zamierzali się zmieniać. Najbardziej rażące przykłady dzieł publikowanych jako „historie Europy”, lecz w rzeczywistości ograniczające się do Europy Zachodniej, ukazywały się na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych, a więc w czasie, gdy można by było oczekiwać zmiany nastawienia.

Źródło: N. Davies, *Europa między Wschodem a Zachodem*, Kraków 2007, s.5.

W myśleniu o Europie zawsze pamiętać trzeba, że była ona pojmowana w różny sposób. W pojałtańskim [...] systemie Narodów Zjednoczonych jest mowa o Europie od San Francisco do Władywostoku: Europa I sięga tu do Łaby, dzisiaj do Odry, Europa II zaś na wschód od tych rzek. Tak pojęta pierwsza Europa nazywana jest często Zachodem. [...] Europa druga, czyli Wschodnia, kojarzona była czasami z Europą słowiańską, czasami z Euroazją; [...] W Radzie Wykławawczej UNESCO, w której pracach przez lata uczestniczyłem, mamy sześć takich okręgów: Europę I i II, Azję, Afrykę na południe od Sahary, Amerykę Łacińską i Karaiby, Islam.

Źródło: J. Kłoczewski, *Europa a Unia Europejska: jedność a różnorodność*, „Więź”, nr.4, 1998r., s.31-32.

Zdaniem jednych Kaukaz, ten liczący sobie 1500 km długości i 100-180 km szerokości łańcuch górski leży we wschodniej Europie, zdaniem innych w zachodniej Azji. Prawda jest taka, że masyw ten leży na linii, którą tradycyjnie uznaje się za granicę Azji i Europy. Wspinacze, np., przychylają się do teorii, iż to właśnie najwyższy szczyt Kaukazu - mierzący 5642 m n.p.m. wygasły wulkan Elbrus, a nie o ponad 800 metrów niższy Mont Blanc jest najwyższym szczytem Europy.

Źródło: „Gazeta Wyborcza”, *Encyklopedia, Góry, cz.2, Od Uralu aż po Pireneje*.

Scenariusz 2

Material pomocniczy nr 2

Uzupełnijcie tabelę, wpisując możliwie najwięcej przykładów dokonań Europejczyków na przestrzeni dziejów. Obok wielkich dziedzin, możecie wzbogacić schemat o konkretne przykłady, np.: technika - mikroskop, itp. Dokonania cywilizacyjne Europejczyków doprowadziły do wypracowania ogólnie akceptowanych wartości, te wartości również umieśćcie w tabeli. Przy pracy możecie korzystać z materiału pomocniczego nr 3 Pytanie o duszę Europy.

Dziedzictwo europejskie:		
Kultura materialna np. technika, przemysł...	Kultura duchowa np.: religia, literatura...	Kultura społeczna np.: prawo, instytucje państwa....
Wartości: np.: solidarność, godność ludzka...		

Scenariusz 2

Materiał pomocniczy nr 3

Pytania o duszę Europy

U samych podstaw refleksji o Europie i prób jej definiowania zawsze, przy każdej nieco pogłębionej analizie, odnajdujemy kulturę, kulturowe dziedzictwo, jako czynnik fundamentalny europejskiej tożsamości. [...] Nasza Europa [...] ukształtowała się zasadniczo w wielkich stuleciach swej historii, gdzieś między X/XI a XV/XVI stuleciem. [...] Niezwykle dynamiczny rozwój kręgu zachodniego w następnych stuleciach przyniesie w końcu niezwykle awans Europy, w punkcie wyjścia kopciuszka, wśród wszystkich wielkich kręgów cywilizacyjnych świata. Europę stworzą nie imperia, ale społeczeństwa, tysiące wspólnot wolnych ludzi, wsie, miasta, grupy posiadające swe prawa i wolności i zdolne do twórczych prac. Jest to społeczeństwo obywatelskie – *societas civilis* – z obywatelem, członkiem konkretnej wspólnoty i za nią odpowiedzialnym. Wielkie słowa tej epoki to *libertas*, wolność i obowiązek zarazem, i szukanie swojej równowagi między zadaniami różnorodnych wspólnot małych nakładających się na nie, coraz większych społeczności regionalnych, państwowych, wreszcie ogólnochrześcijańskich z papieżem i cesarzem na czele. [...]

Chrześcijaństwo zachodnie tych twórczych stuleci nabiera swoistych, bardzo charakterystycznych cech. Jego optymizm łączy się z afirmacją życia, człowieka, świata stworzonego – materii. Ważny jest rozum, ale i serce – miłość mistyczna, czy dworska! – a także praca, wysiłek fizyczny. W kulturalnym krajobrazie europejskim, we Włoszech, Francji w wielu innych regionach, dotąd uderzają nas rezultaty ogromnego zorganizowanego wysiłku: miasta, świątynie, dzieła sztuki. [...] Atlasy europejskiej kultury romańskiej, gotyckiej, barokowej są nam dzisiaj szczególnie potrzebne jako skondensowane niejako wizualne ślady twórczych okresów, łączących elementy uniwersalne z propozycjami bardzo swoistymi, lokalnymi, regionalnymi. [...] W tradycji europejskiej kultury i chrześcijaństwa tkwi czynnik wyjątkowo dużej wagi intelektualnej debaty, rozumowania; od XII-XIII wieku szkoła europejska poddała odważnej analizie nawet tekst-fundament, jakim była Biblia. Wyraźnie podnosi się też od tego czasu w myśli elit chrześcijańskich indywidualna odpowiedzialność każdego człowieka za siebie i swoje czyny. Dla Tomasza z Akwinu sumienie ma być decydujące, ważniejsze na przykład od nakazów władzy, kościelnej nie wyłączając. Odnajdujemy tu personalizm, humanizm, wiarę w człowieka, a więc czynniki, które niewątpliwie leżały u podstaw wielkich sukcesów Europejczyków w kolejnych epokach.

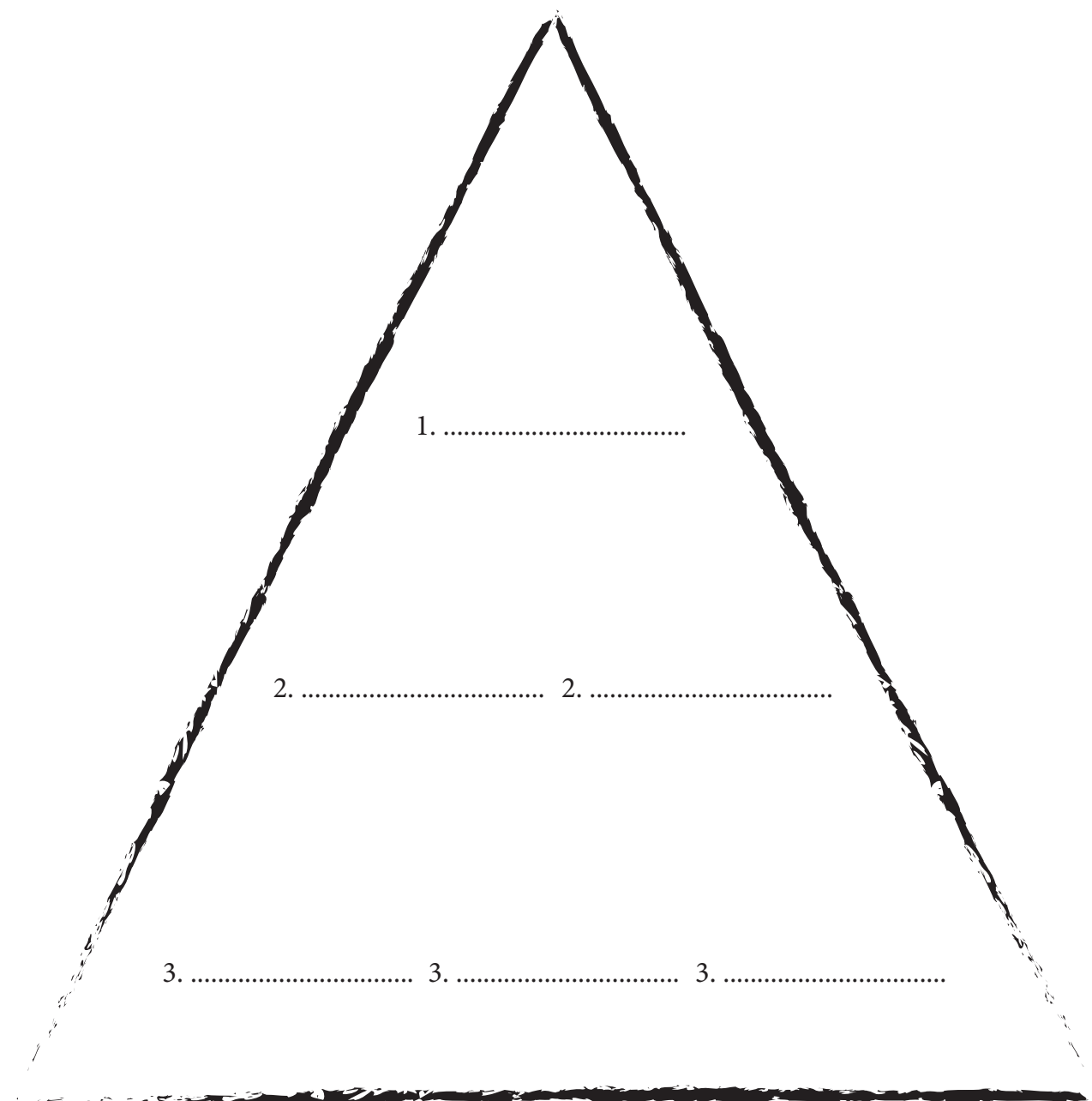
Źródło: J. Kłoczewski, *Europa a Unia Europejska: jedność a różnorodność*, „Więź”, nr.4, 1998, s.34-36.

Scenariusz 2

Material pomocniczy nr 4

moja hierarchia wartości

Zastanów się, jakie wartości europejskie są dla Ciebie szczególnie bliskie, najważniejsze. Ułóż je wg hierarchii ważności. Na szczycie trójkąta zapisz najważniejszą, u podstawy - mniej istotne, choć też ważne.

Scenariusz 3

Europejska Wieża Babel

Temat

Europa jako wspólnota wielokulturowa.

Cele zajęć

- dostarczenie wiedzy na temat przyczyny różnic kulturowych w Europie
- podanie przykładów różnic kulturowych w Europie
- wskazanie wartości pozytywnych i zagrożeń wynikających z wielokulturowości UE
- kształcenie postawy akceptacji i tolerancji dla wielokulturowości

Czas zajęć

90 minut lub 45 w wersji skróconej

Metody

- krzyżówka
- praca w grupie
- dyskusja

Potrzebne materiały

- duże arkusze papieru
- małe karteczki
- flamastry

Materiały pomocnicze

- Materiał pomocniczy nr 1 - Krzyżówka
- Materiał pomocniczy nr 2 - Rodzinna Europa
- Materiał pomocniczy nr 3 - Różnice kulturowe

Najważniejsze pojęcia

- Europa
- różnie kulturowe
- wartości europejskie
- wielokulturowość

Przebieg zajęć

1. Przywitaj grupę. Podziel grupę na kilkusobowe zespoły, wcześniej na karteczkach wypisz kilka nazw państw europejskich, o dwie, trzy nazwy więcej niż będzie grup tak, aby zespoły mogły losować. Poproś, aby grupy zachowały w tajemnicy nazwy państw, a następnie przygotowały krótką scenkę pantomimiczną, po obejrzeniu której reszta uczestników zajęć pozna, o jakie państwo chodzi. (10 min)

2. Zapytaj grupę, dlaczego możliwe jest rozpoznanie poszczególnych państw Europy? Następnie zapisz pionowo na tablicy hasło „różnice kulturowe”. Wyjaśnij osobom uczestniczącym, że hasło nawiązuje do tematu zajęć. Poproś, aby każda osoba zapisała słowa rozpoczynające się od liter hasła. Zwróć uwagę, że słowa powinny nawiązywać, kojarzyć się, definiować pojecie (Patrz materiał pomocniczy nr 1). Zwróć uwagę, aby każde słowo było zapisane na jednej kartce. Następnie osoby uczestniczące doczepiają swoje słowa do odpowiednich liter. W ten sposób wszyscy mają szansę porównać własne pomysły z innymi. Najpewniej wśród skojarzeń pojawią się słowa o zabarwieniu pozytywnym i negatywnym, ale zwróć uwagę, że różnorodność jest zaliczana do fundamentalnych wartości europejskich, chociaż niesie ze sobą wiele niebezpieczeństw. (15 min)

3. Podziel osoby uczestniczące na kilkusobowe zespoły, rozdaj grupom materiał pomocniczy nr 2 i poproś, aby po przeczytaniu tekstu odpowiedziały na pytania znajdujące się pod nim. Odpowiedzi powinny być przygotowane na dużych arkuszach papieru, aby można było po prezentacji przez wszystkie grupy, porównać je, wyjaśnić różnice, niejasności. Na zakończenie tej części zajęć podkreśl, że Europa to pewna całość, która składa się z wielu części, te części to narody i kultury. Specyfiką tego kontynentu jest wielojęzyczność oraz znaczna liczba państw i narodów na niewielkim terytorium (narodowości nie zawsze pokrywają się z granicami państw). Podkreśl, że Wspólnota Europejska budowana jest przez akceptację różnorodności kulturowej. (20 min)

Wariant dla zajęć 45-minutowych: w tym miejscu kończymy zajęcia.

4. Zwróć uwagę, że we współczesnej Europie, spotykamy się również z kulturami pozaeuropejskimi, szczególnie w takich krajach jak Francja, Niemcy, Grecja, Wielka Brytania, Hiszpania, Włochy, żyje i pracuje wielu emigrantów pochodzących z Azji i Afryki. Zapytaj osób uczestniczących, czy spotykają się z przejawami różnic kulturowych z obszarów pozaeuropejskich i potrafią podać przykłady ich obecności w naszej rzeczywistości. (10 min)

5. Zwróć uwagę, że wielokulturowość w ramach Unii Europejskiej to zjawisko, z którym mamy do czynienia o wiele częściej niż przed integracją Polski ze strukturami. Brak barier formalnych w podróżowaniu i osiedlaniu się, udział w różnego typu projektach, możliwość nauki i pracy, to wszystko sprawia, że częściej doświadczamy różnic kulturowych. Zaproponuj osobom uczestniczącym, aby w tej części zajęć zastanowiły się, w jakich obszarach życia codziennego mogą doświadczyć różnic kulturowych przebywając w różnych krajach Unii Europejskiej. Osoby uczestniczące nadal pracują w grupach, wykorzystują materiał pomocniczy nr 3, ale wymagaj od grup, aby rozbudowały tabelę o jak najwięcej dziedzin życia i podały jak najwięcej przykładów. Poproś, aby przykłady różnic kulturowych pochodzące z poza materiału pomocniczego opatrywano informacją, z jakiego źródła pochodzą, np.; doświadczenie własne, znajomych, prasa, literatura, itp. Zwróć uwagę osobom uczestniczącym, że taki opis różnic posługuje się stereotypem i że jak każdy stereotyp jest dużym uproszczeniem, a w odniesieniu do konkretnych ludzi czy sytuacji może być nieprawdą. I, że w kontaktach z ludźmi należy o tym pamiętać. (20 min)

6. Na zakończenie zajęć poproś przedstawicieli, przedstawicielki grup o zaprezentowanie wyników swoich prac i porównanie efektów. Omówcie niejasności tam, gdzie pojawią się informacje oryginalne, autorskie grup, zapytaj o źródło informacji związane ze prezentowanymi zwyczajami. Jeszcze raz wspomnij o roli i ograniczeniach stereotypów. Przypomnij też, że w jednym kraju, w różnych jego regionach, mogą występować zasadnicze różnice kulturowe. Zapytaj, czy i dlaczego warto poznawać inne kultury? (15 min)

Scenariusz 3

Materiał pomocniczy nr 1

krzyżówka

R – rozmach

Ó – kłótnia

Ż – życzliwość

N – nieporozumienia

I – incydenty

C – ciekawość

E – egoizm

K – ksenofobia

U – urozmaicenia

L – lingwistyka

T – tolerancja

U – uniwersalizm

R – różnorodność

O – otwartość

W – wartości

E – empatia

Scenariusz 3

Material pomocniczy nr 2

Rodzinna Europa

Wszystko zaczęło się jednak na strychu. Zobaczyłem tam stare skrzynie malowane na zielono, w czerwone kwiaty i podobnie malowane łóżko z baldachimem, które służyło pokoleniom szwajcarskich chłopów. Wtedy przez chwilę, ale bardzo ostro, odczuwałem żal, że jestem niemy. Bo niemota bywa nie tylko fizyczna i swoboda toczona po francusku rozmowy może tylko maskować nieruchome zapatrzenie. Zapach tego strychu był swojski, taki sam, jak w kątach znanych z dzieciństwa, ale kraj, z którego pochodziłem, był daleko i jak diablik wyskakujący z pudełka, poruszałem się według praw mechanizmu tajemniczego dla moich tutejszych przyjaciół. Nawet ta wspólność upodobań do starych mebli, gdzie przechowywała się obecność ludzi minionych kryła w sobie zasadniczą różnicę tonacji. Gdybym próbował wyjaśnić co one dla mnie znaczą, jakie postaci przywodzą na myśl, musiałbym żmudnie zaczynać od samego początku, plątać się w datach, w opowieściach o instytucjach, bitwach i obyczajach. [...] Przed łóżkiem z baldachimem doznałem podwójnych uczuć, tubylca i cudzoziemca. Niewątpliwie i tu była moja ojczyzna, ale wyrzekająca się jakby na mocy narzuconego sobie zakazu wiedzy o sobie jako całości [...] Ileż to razy miałem zamknięte usta dlatego właśnie, że wyłoniwszy się z mglistych obszarów, o których podręczniki i książki rzadko podają wiadomości, a jeśli to fałszywą, musiałbym zaczynać od początku. Teraz z paraliżem łączyła się dotkliwość jakiegoś zaniechania. Nie, nie będę nigdy naśladować tych, którzy zacierają ślady, wyrzekają się swojej przeszłości i są martwi, choćby przy pomocy ekwilibrystyki umysłowej udawali, że są żywi. Korzenie moje są tam na wschodzie, i to jest pewnik. Jeśli trudno albo przykro tłumaczyć, kim jestem, trzeba pomimo to próbować.

Źródło: Cz. Miłosz, *Rodzinna Europa*, Warszawa 1990, s.5-6.

Ćwiczenie:

- O jakim zjawisku pisze Czesław Miłosz?
- Jak rozumiecie cytat „*Pod łóżkiem z baldachimem doznałem podwójnego uczucia tubylca i cudzoziemca*”?
- Jakie znaczenie dla Miłosza ma miejsce jego pochodzenie, czy waszym zdaniem jest to sprawa determinująca życie wielu Europejczyków?
- Zdaniem Czesława Miłosza istnieją bariery między narodami i kulturami Europy. Z czego one wynikają i jak zdaniem poety można próbować to niezrozumienie niwelować?
- Uznaje się, że nagromadzenie narodów i kultur na stosunkowo niewielkim obszarze, jest cechą charakterystyczną Europy. Co z tego wynika?

Scenariusz 3

Materiał pomocniczy nr 3

Różnice kulturowe

Mój pierwszy kontakt z miastem [Barcelona] to był wstrząs. [...] najbardziej uderzyły mnie dwie rzeczy: kuchnia i sposób pracy. Na plan przychodziło się koło 11, pierwsze ustawienia, rozmowy i już lunch. Po lunchu – sješta. Po dwóch godzinach pracy ze trzy, cztery godziny odpoczynku. Zaczynaliśmy zdjęcia koło 17. tak do 22, a potem cała ekipa szła do knajp.

Źródło: Ł. Modelski, *Barcelona początek podróży*, „*Twój Styl*”, nr 8, 2008 r., s.38.

Spotykając się z Niemcem przy witaniu się i żegnaniu, można spodziewać się mocnego jednego lub dwukrotnego uścisku dłoni i bezpośredniego kontaktu wzrokowego. Niemcy wierzą, iż miękki uścisk dłoni świadczy o słabości, a nie patrzenie prosto w oczy o fałszywości, a nawet nieuczciwości. Wymianie uścisku dłoni nie musi towarzyszyć szeroki uśmiech, wielu Niemców rezerwuje uśmiech dla przyjaciół i rodziny, traktując uśmiechanie się do obcych jako coś głupiego, a nawet obłudnego. W tym kraju wykonuje się niewiele gestów dłońmi jak i rękami. Pukanie się w czoło i jednoczesne patrzenie na jakąś osobę, traktuje się jako zachowanie grubiańskie i jest prawnie zabronione.

Na Węgrzech ludzie zwracają się do siebie po nazwisku i jest to zupełnie normalne i przyjazne. W innych krajach byłoby to traktowane za obrazę.

Komunikacja niewerbalna (gesty) może również mieć w różnych krajach inne znaczenia. W Bułgarii skinienie głową oznacza „nie”, podczas gdy potrząśnięcie nią „tak”. Wskazywanie czegoś palcem (szczególnie lewej ręki) jest niegrzeczne.

W niektórych krajach Europy liczy się nie to co ludzie jedzą, lecz jak jedzą i o jakich porach. Na przykład we Francji i we Włoszech czas posiłków to kluczowe wydarzenia w ciągu dnia. Zdarza się, że kolacja trwa nawet półtorej godziny i przypisuje się jej duże rodzinne znaczenie.

Brytyjczycy bardzo poważnie traktują ustalenia ustne. W czasie rozmowy towarzyskiej nie należy poruszać tematów osobistych, a lunch nie jest zwykle traktowany jako zdarzenie biznesowe, do czasu jednak podania kawy.

Szwedzi akceptują wysokie podatki, jako podstawę finansowania polityki socjalnej, dlatego wszelkie krytyczne uwagi czy też wyrażające zdziwienie dla stawek podatków w ich kraju byłoby nie na miejscu, podobnie jak wychwalanie kogoś z regionów tego kraju, jako że jego mieszkańców cechuje wysoka lojalność wobec swojej „małej ojczyzny”. Pytania osobiste są bardzo źle widziane.

Dziedzina życia	Państwo	Przykład
Kuchnia		
Kultura pracy	Hiszpania, Grecja	Obowiązuje kilkugodzinna sješta w czasie pracy.
Obyczajowość		
Etykieta, gesty		
Własność prywatna		
Język		

Scenariusz 4

I co ja z tego mam?

Temat

Unia Europejska - więcej możliwych ścieżek kariery dla młodych ludzi?

Cele zajęć

- dostarczenie wiedzy na temat możliwości, jakie stwarza UE dla rozwoju młodych Polaków i Polek
- zapoznanie z listą najważniejszych umiejętności cenionych na współczesnym rynku pracy
- kształcenie umiejętności rozpoznawania najważniejszych cech gospodarki opartej na wiedzy
- kształtowanie umiejętności planowania osobistej ścieżki kariery
- kształcenie postawy odpowiedzialności za własne wybory życiowe.

Czas zajęć

90 minut lub 45 w wersji skróconej

Metody

- continuum collapse
- mini wykład
- praca w grupie
- planowanie z przyszłości

Potrzebne materiały

- duże arkusze papieru
- flamastry

Materiały pomocnicze

- Materiał pomocniczy nr1 - Kapitał intelektualny Polski
- Materiał pomocniczy nr 2 - Cechy współczesnego rynku pracy
- Materiał pomocniczy nr 3 - UE a zatrudnienie i uznawalność kwalifikacji
- Materiał pomocniczy nr 4 - Planowanie z przyszłości

Najważniejsze pojęcia

- uznawalność kwalifikacji zawodowych
- wymiana międzynarodowa
- kapitał intelektualny
- kompetencje zawodowe
- kariera

Przebieg zajęć

1. Przywitaj grupę. Na tablicy lub dużym arkuszu papieru zapisz tezę: Członkostwo Polski w strukturach UE daje młodzieży nieograniczone możliwości rozwoju. Poproś osoby uczestniczące, aby każda z nich dokonała indywidualnej oceny przedstawionego twierdzenia i wyraziła ją w 20-stopniowej skali. 1- całkowicie się zgadzam..., 20 - całkowicie się nie zgadzam. Poproś, aby każda podała swoją ocenę wyrażoną w cyfrach, po czym zgodnie z ich gradacją ustaw osoby uczestniczące w szeregu, (np.: 2, 5, 5, 8, 11, 12, 15, 15, 19, 20, 20). Następnie poleć, aby osoby uczestniczące „zagięły skrzydła” i stanęły w parach, w taki sposób, że pierwszą parę tworzą osoby o skrajnie przeciwnych poglądach, (np.: 2-20, 5-20, 5-19, 8-15, 11-15, 12-15). W kilkuminutowej rozmowie partnerzy przedstawiają swoje stanowiska i przemawiające za nimi argumenty, krótko dyskutują. Zwróć uwagę, że argumenty powinny dotyczyć różnych aspektów ich życia, zarówno osobistego jak i kariery zawodowej. Możesz poprosić, aby osoby o skrajnie odmiennych poglądach przeprowadziły dyskusję na forum całej grupy. (10 min)

2. Powiedz osobom uczestniczącym, że w ocenie ekspertów Polska, jeżeli chce zmniejszyć dystans do krajów wysokorozwiniętych i stać się liczącym się państwem, rozwiniętym cywilizacyjnie, musi jak najszybciej przekształcić swoją gospodarkę w gospodarkę opartą na wiedzy. Aby to się stało, istotna jest jakość, tzw. kapitału intelektualnego, czyli ogółu niematerialnych aktywów ludzi, przedsiębiorstw, społeczności, regionów i instytucji, które odpowiednio wykorzystane, mogą być źródłem obecnego i przyszłego dobrostanu kraju. Wyjaśnij pokrótce, jakie są składniki kapitału intelektualnego (możesz wykorzystać informacje zawarte w materiale pomocniczym nr 1, pełny raport można przeczytać na stronie www.innowacyjnosc.gpw.pl). Przedstaw młodzieży fragment Raportu o Kapitale Intelektualnym Polski, prezentującym Indeks kapitału intelektualnego (druga część materiału pomocniczego nr 1). Zapytaj, czy ich zdaniem jest to dobra pozycja? Poproś, aby uzasadniali swoje opinie. (10 min)

Wersja zajęć 45-minutowych: jeśli możesz poświęcić tylko jedną lekcję, można zrezygnować z realizacji punktu 2

3. Następnie zapoznaj osoby uczestniczące z listą kompetencji cenionych na rynku pracy i charakterystyką rynku w nowoczesnej gospodarce opartej na wiedzy, przedstaw też ocenę sytuacji polskich uczelni i opinię menadżerów na temat przygotowania absolwentów i ich umiejętności z punktu widzenia przydatności na rynku pracy (materiał pomocniczy nr 2). Podziel grupę na zespoły, rozdaj zespołom materiał pomocniczy nr 3 i poleć, aby każdy zespół jeszcze raz przeanalizował przedstawione informacje i zapoznał się informacjami zamieszczonymi w tabeli, a dotyczącymi polityki zatrudnienia i uznawalności kwalifikacji. Poproś, aby osoby uczestniczące zastanowiły się, w jaki sposób te regulacje prawne i narzędzia mogą pomóc w lepszym przygotowaniu się młodzieży do wyzwań, jakie niesie rynek pracy. Poleć, aby swoje ustalenia zapisały po prawej stronie tabeli. (25 min)

4. Następnie poproś przedstawicieli, przedstawicielki grup, aby zaprezentowali na forum grupy wyniki swoich prac. W oparciu o wszystkie prace przygotujcie wspólnie listę możliwości, jaką młodym ludziom stwarza przynależność Polski do UE. (10 min)

Wariant na zajęcia 45-minutowe: punkt 4 jest ostatnim punktem zajęć. Zadanie z punktu 5 można zadać młodzieży jako pracę domową.

5. Powiedz młodzieży, że teraz będą pracować samodzielnie. Poproś, aby wyobrazili sobie swoją przyszłość za dziesięć lat. Pomyśleli konkretnie:

- który to będzie rok?
- ile będą wtedy mieli lat?
- co będą robili?
- jak będzie wyglądało ich życie osobiste i zawodowe?

Po stworzeniu sobie takiej wizji mają określić działania, jakie muszą wykonać, by uzyskać zamierzony rezultat. Powinni uwzględnić terminy, w których te działania należy wykonać, aby osiągnąć postawiony cel. Muszą również ustalić zasoby, jakie są im potrzebne do wykonania tych szczegółowych czynności. Zadanie można wykonać również graficznie, pomocny może być materiał pomocniczy nr 4. (25 min)

Na zakończenie zapytaj, czy ktoś chciałby podzielić się swoim planem. Zapytaj również, czy ktoś uwzględnił w swojej wizji możliwości, jakie daje fakt, że jesteśmy częścią Unii Europejskiej. (10 min)

Scenariusz 4

Materiał pomocniczy nr 1

kapitał intelektualny Polski

KAPITAŁ INTELEKTUALNY POLSKI to ogół **niematerialnych aktywów** ludzi, przedsiębiorstw, społeczności, regionów i instytucji, które odpowiednio wykorzystane, mogą być źródłem **obecnego i przyszłego dobrostanu kraju**.

Kapitał intelektualny składa się z następujących komponentów:

Kapitał ludzki: potencjał zgromadzony we wszystkich Polakach wyrażający się w ich wykształceniu, doświadczeniu życiowym, postawach, umiejętnościach i mogący służyć poprawie aktualnego i przyszłego dobrobytu społecznego Polski.

Kapitał strukturalny: potencjał zgromadzony w namacalnych elementach infrastruktury narodowego systemu edukacji i innowacji – placówkach oświatowych, naukowych, badawczych, infrastrukturze teleinformatycznej, własności intelektualnej.

Kapitał społeczny: potencjał zgromadzony w polskim społeczeństwie w postaci obowiązujących norm postępowania, zaufania i zaangażowania, które wspierając współpracę i wymianę wiedzy przyczyniają się do wzrostu dobrostanu Polski.

Kapitał relacyjny: potencjał związany z wizerunkiem Polski na zewnątrz, poziomem integracji z globalną gospodarką, atrakcyjnością dla jej zagranicznych „klientów” – partnerów handlowych, inwestorów, turystów.

Indeks kapitału intelektualnego Polski dla poszczególnych generacji plasuje Polskę wśród 16 krajów europejskich, które objęte są porównaniem:

na 13. miejscu dla pokolenia dzieci i młodzieży;

na 13. miejscu dla pokolenia studentów;

na 14. miejscu dla pokolenia dorosłych;

na 16. miejscu dla pokolenia seniorów.

Oznacza to, że dystans jaki dzieli nasz kraj od bardziej rozwiniętych państw europejskich pod względem kapitału intelektualnego, jest wciąż istotny. Stosunkowo niski poziom kapitału intelektualnego Polski, nie był do niedawna przeszkodą w rozwoju naszej gospodarki, ponieważ jej konkurencyjność opierała się na innych przewagach – niskich kosztach pracy, relatywnie dużym rynku, lokalizacji w centrum Europy. W perspektywie nadchodzących dekad, utrzymanie dotychczasowego tempa rozwoju Polski nie będzie jednak możliwe bez wzmocnienia kapitału intelektualnego – fundamentu każdej gospodarki opartej na wiedzy.

Źródło: *Raport o Kapitale Intelektualnym Polski*, www.innowacyjność.gpw.pl, stan z dnia 14 sierpnia 2008.

Scenariusz 4

Materiał pomocniczy nr 2

Cechy współczesnego rynku pracy

Aktualnie cenione przez pracodawców kompetencje to:

- Zdolność do planowania, przewidywania
- Wiedza o sposobach panowania nad procesami pracy
- Elastyczność, czyli zdolność adaptacji do nowego środowiska i wyzwań
- Aktywność
- Pozamerytoryczna, ogólna wiedza o świecie, (masz być charakterystyczny, z pasją)

Natomiast współczesny rynek pracy charakteryzują:

- Zmienność - brak stabilności, zatrudnianie do projektów, brak etatów, telepraca
- Nieprzewidywalność – zmiany na rynku pracy nie pozwalają przewidzieć, co będzie za rok, dwa lata
- Nielinearność – brak przechodzenia z niższego stanowiska na wyższe
- Mobilność – nie ma granic wszystko jest możliwe

Źródło: J. Santorski, G. Turniak, *Alchemia kariery*, Wydawnictwo Momentum, 2005 r

Ocena polskich uczelni

Liczba studentów i studentek wyższych uczelni zwiększyła się z 394 tys. w roku akademickim 1990/1991 do ponad 2 mln obecnie. Współczynnik skolaryzacji grupy wiekowej 19-24 lat osiągnął 48% – jeden z najwyższych poziomów w Europie. 500 studentów przypadających na 10 tysięcy mieszkańców Polski to szósty najwyższy wynik na świecie. Jednak polski boom edukacyjny ma charakter głównie ilościowy. Wzrosła liczba studentów, kierunków studiów i wreszcie samych uczelni. Jednak jakość uczenia w szkolnictwie wyższym pozostawia wiele do życzenia. Na uczelniach publicznych pracownicy uczelni są wynagradzani głównie za dorobek naukowy, a nie za dobrą pracę ze studentami. Na uczelniach prywatnych, choć rzecz jasna nie jest to reguła, część studentów uczy się bardziej dla dyplomu niż dla wiedzy. Nawet najlepsze polskie uczelnie, Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Jagielloński, mieszczą się zaledwie w czwartej setce tzw. listy szanghajskiej – prestiżowego rankingu najlepszych uniwersytetów na świecie. W konkurencyjnym rankingu École des Mines de Paris wśród najlepszych blisko 400 uniwersytetów świata nie ma żadnej polskiej uczelni.

W ocenie menadżerów i przedsiębiorców polski system edukacyjny jest słabo dopasowany do potrzeb gospodarki. Badanie wśród polskich przedsiębiorców wykazało między innymi, że jedynie 6% ocenia wysoko umiejętności podejmowania decyzji nowo zatrudnionych absolwentów uczelni. Jeszcze gorzej oceniane są umiejętności absolwentów w zakresie zarządzania projektami – aż 81% pracodawców uważa je za niskie, a pozostałe 19% za średnie.

Indeks kapitału intelektualnego dla studentów plasuje Polskę na 13 miejscu, pośród 16 krajów europejskich, które objęte są porównaniem. Oznacza to, że gorzej niż w większości krajów UE przygotowujemy młodych Polaków i Polki do wejścia w dorosłe życie, w tym na rynek pracy.

Scenariusz 5

Dokąd teraz?

Temat

Przyszłość Unii Europejskiej - różne scenariusze rozwoju.

Cele zajęć

- dostarczenie wiedzy na temat najważniejszych stanowisk w sprawie kierunków rozwoju UE.
- dostarczenie wiedzy na temat najważniejszych zmian w funkcjonowaniu UE, jakie wprowadza Traktat Lizboński
- kształcenie umiejętności uzasadniania i obrony swojego poglądu, poprzez udział w dyskusji na temat przyszłości UE

Czas zajęć

90 minut lub 45 w wersji skróconej

Metody

- mini wykład
- zajmij stanowiska

Potrzebne materiały

- ankiety
- duże arkusze papieru
- flamastry

Materiały pomocnicze

- Materiał pomocniczy nr1 - Traktaty
- Materiał pomocniczy nr 2 - Najważniejsze postanowienia Traktatu Lizbońskiego
- Materiał pomocniczy nr 3 - Krytyka Traktatu Lizbońskiego
- Materiał pomocniczy nr 4 - Ankieta do techniki „zajmij stanowisko”

Najważniejsze pojęcia

- traktaty
- traktat reformujący UE (Traktat Lizboński)
- ratyfikacja

Uwagi

W drugiej części zajęć proponuje się pracę z młodzieżą techniką „zajmij stanowisko”. Polega ona na tym, że przygotowujemy tezę do dyskusji, którą zapisujemy, np. na tablicy. Osobom uczestniczącym rozdajemy ankietę do wypełnienia, ankietę zawiera stwierdzenia: 1. całkowicie się zgadzam; 2. w dużej mierze się zgadzam; 3. być może; 4. mam sporo wątpliwości; 5. całkowicie się nie zgadzam (wzór ankiety w materiale pomocniczym nr 4). Osoba uczestnicząca wybiera jedną z możliwych odpowiedzi w odniesieniu do postawionej tezy. Następnie osoby uczestniczące zajmują miejsca na wyznaczonych od „1” do „5” stanowiskach odpowiadających numerowi udzielonej odpowiedzi. W ten sposób powstają zespoły, które mają 10 minut na przygotowanie uzasadnienia, dlaczego tak uważają. Następnie przedstawiciel, przedstawicielka każdej grupy w ciągu 3-4 minut prezentuje przyjęte stanowisko. Po prezentacji każda osoba uczestnicząca ma prawo dobrowolnie zmienić swoje miejsce, czyli zdanie. Po tej możliwości zespoły znów w ciągu 5 minut pracują na kolejnymi argumentami. Po prezentacji (2 minuty) osoba prowadząca zaprasza do ostatniej ewentualnej zmiany. Na zakończenie zapraszamy do dyskusji, o odczuciach i przeżyciach związanych z grą, o wnioskach, które pojawiły się w związku z przeprowadzoną dyskusją.

Przebieg zajęć

1. Przywitaj grupę. Rozpoczynając zajęcia wypisz na tablicy lub przygotuj wcześniej na dużym arkuszu papieru daty podpisania i ratyfikacji kolejnych Traktatów (materiał pomocniczy nr 1). Zapytaj osób uczestniczących, czy mają jakieś spostrzeżenie dotyczące procesów ratyfikacji Traktatów. Na pewno osoby uczestniczące zauważą, że w przypadku ostatnich dokumentów czas ich wchodzenia w życie się wydłużył lub, jak w przypadku Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy, w ogóle nie wszedł w życie. Podobnie losy Traktatu reformującego nie są rozstrzygnięte. Zapytaj osób uczestniczących, jak sądzą, z czego to może wynikać? Padnie zapewne wiele powodów: coraz więcej państw i interesów, coraz nowe wyzwania, przed jakimi staje UE, wiele koncepcji rozwoju UE. (10 min)

2. Następnie zapisz na tablicy lub dużym arkuszu papieru problem: Jakie wyzwania stoją obecnie przed Unią Europejską? Zapisuj wszystkie zgłaszane odpowiedzi. Jeśli będzie taka potrzeba, uzupełnij listę o problemy ogólnie dyskutowane, takie jak: reforma wewnętrzna UE, w tym sposób podejmowania decyzji w UE; reforma instytucji UE; rola państw narodowych; reprezentacja UE na zewnątrz; granice Unii, czyli kwestia poszerzenia; globalizacja; bezpieczeństwo, w tym walka z terroryzmem, bezpieczeństwo energetyczne; konkurencja z USA i krajami azjatyckimi. (15 min)

3. Po zamknięciu listy, podkreślcie te problemy, które dotyczą wewnętrznych kwestii UE. Następnie zapytaj osób uczestniczących, czy znają sposoby, którymi UE próbuje rozwiązać istniejące trudności? Rozdaj materiał pomocniczy nr 2 i 3 i poproś, aby osoby uczestniczące zapoznały się z głównymi reformami wprowadzanymi przez Traktat reformujący zwany też Traktatem Lizbońskim oraz najważniejszymi argumentami przeciwników Traktatu. Poproś, aby zastanowiły się i odpowiedzieli na pytanie, czy ich zdaniem Traktat jest właściwą odpowiedzią na wyzwania, przez jakimi stoi UE, jakie dostrzegają szanse i jakie zagrożenia wynikające z tego dokumentu. Argumenty mają przygotować pisemnie. (15 min)

4. **Wariant na zajęcia 45-minutowe.** Przedstaw osobom uczestniczącym najważniejsze reformy, jakie wprowadza Traktat reformujący, zwany też Traktatem Lizbońskim, możesz wykorzystać do tego celu materiał pomocniczy nr 2. W tym miejscu należy też wymienić argumenty przeciwników Traktatu (materiał pomocniczy nr 3). Zapytaj osób uczestniczących, czy ich zdaniem Traktat jest właściwą odpowiedzią na wyzwania, przed jakim stoi Unia? (5 min)

Przebieg zajęć

5. Zaproponuj teraz udział w grze „zajmij stanowisko”. Wcześniej przygotuj tezę potrzebną do przeprowadzenia ćwiczenia. Powinna ona dotyczyć tematu zajęć, a więc przyszłości Unii, ale też odpowiadać oczekiwaniom i możliwościom grupy, ewentualnie temu, co aktualnie dzieje się w polityce. Proponowane tezy do dyskusji to, np.: „Sukces Unii, takiej jaką znamy, jest zbudowany na harmonizacji czynnika narodowego i wspólnotowego. I warto by tak zostało” lub „Dziś Unia wymaga nowych rozwiązań instytucjonalnych, bardziej centralistycznych, ponadnarodowych. Inaczej poniesie porażkę”, ewentualnie „Nie ma sensu dyskutować o przyszłości Unii Europejskiej. To od nas nie zależy!”. (40 min)

6. Na zakończenie dyskusji poproś osoby uczestniczące o refleksje dotyczące zarówno odczuć i przeżyć związanych z udziałem w grze, jak i do wniosków wypływających z dyskusji. (10 min)

Wariant na zajęcia 45-minutowe: Metoda „zajmij stanowisko” jest metodą czasochłonną, dlatego jeśli osoba prowadząca nie dysponuje wystarczającą ilością czasu, można spróbować ją zmodyfikować: dajemy grupom tylko 5 minut na przygotowanie argumentów, a po prezentacji osoby uczestniczące tylko raz mogą zmienić stanowisko. W tym momencie krótko podsumujemy dyskusję.

Można też zastosować inną technikę dyskusji, np. podzielić osoby uczestniczące na dwie grupy: „za” i „przeciw” i polecić zgromadzenie argumentów w ciągu 5 min, a następnie ich przedstawienie na forum. (15 min)

Scenariusz 5

Materiał pomocniczy nr 1

traktaty

Traktaty:

- 1951 (1952): Traktat Ustanawiający Europejską Wspólnotę Węgla i Stali;
- 1956 (1957): Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą;
- 1986 (1987): Jednolity Akt Europejski;
- 1992 (1993): Traktat o Unii Europejskiej (Traktat z Maastricht)
- 1997 (1999): Traktat Amsterdamski;
- 2000 (2003): Traktat z Nicei
- 2004 Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy;
- 2007 Traktat reformujący UE (Traktat Lizboński).

Scenariusz 5

Materiał pomocniczy nr 2

Najważniejsze postanowienia Traktatu Lizbońskiego

Najważniejsze postanowienia Traktatu Lizbońskiego:

- osobowość prawna Unii
- powołanie stanowiska Przewodniczącego Rady Europy wybieranego na 2,5 kadencję;
- stanowisko ministra spraw zagranicznych;
- rozszerzenie obszarów, w których decyzje podejmowane są kwalifikowaną większością głosów, a nie jednomyślnie, do ok. 40 kategorii;
- zwiększenie kompetencji Parlamentu Europejskiego;
- zmniejszenie liczby komisarzy w Komisji Europejskiej do 18, nadanie jej bardziej wykonawczego charakteru;
- uznanie wiążącego charakteru Karty Praw Podstawowych;
- określono procedurę wyjścia kraju z UE.

Scenariusz 5

Materiał pomocniczy nr 3

krytyka Traktatu Lizbońskiego

Krytyka Traktatu Lizbońskiego:

- zbyt ogranicza suwerenność państw narodowych (zmniejszenie liczby komisarzy powoduje, że np.: Polska traci prawo do permanentnego przedstawiciela w Komisji Europejskiej, a jednocześnie kompetencje KE zostają zwiększone).
- Traktat jest zakamuflowaną Eurokonstytucją odrzuconą przez dwa kraje unijne w ogólnonarodowych referendumach.
- Nowy system głosowania w Radzie UE faworyzuje największych i najmniejszych.
- Krytyka traktatu za brak odwołania do Boga.

Scenariusz 5

Materiał pomocniczy nr 4

ankieta do techniki „zajmij stanowisko”

(skala odpowiedzi jest jednakowa dla każdej opinii)

Po zapoznaniu się z opinią, zajmij stanowisko wybierając jedną z odpowiedzi.:

1. Całkowicie się zgadzam
2. W dużej mierze się zgadzam
3. Być może
4. Mam sporo wątpliwości
5. Całkowicie się nie zgadzam.